

ДО ПИТАННЯ ПРО ВЕРСТКУ В $\text{\LaTeX}$ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Михасенко А. О.

Науковий керівник – к.т.н., доц. Азаренков В. І.

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

(61002, Харків, вул. Кирпичева, 2, каф. Системного аналізу і
інформаційно-аналітичних технологій, тел. (057) 707-61-03)

e-mail: azarnikov@ukr.net, mihasenko58@gmail.com

The analysis of the modern publishing system $\text{\LaTeX}$ is carried out. A review of the main documents governing the layout and printing of children's and youth literature. It is shown that there is a problem when creating Ukrainian documents in $\text{\LaTeX}$ – this is a small number of quality fonts with support for Cyrillic, partly solved by the developed packages $\text{\XeTeX}$ and $\text{\XeLaTeX}$. It is proved that modern $\text{\LaTeX}$ macro packages do not meet the requirements of the regulations on the creation of children's literature in Ukraine. An option is proposed - to write the desired macros themselves, as the $\text{\LaTeX}$ system is open and allows it to be done.

Пакет $\text{\LaTeX}$ дозволяє виготовити будь-які друковані видання високої поліграфічної якості при мінімальних витратах і зусиллях видавців і верстальників. І багато видавництв почали використовувати його в своїй діяльності.

Єдиною проблемою на шляху використання $\text{\LaTeX}$ для українських видавців поки ще є питання кирилізації видавничої системи. Спочатку $\text{\TeX}$ був створений для мов, що використовують латинський алфавіт. Пізніше кількість можливих до використання мов в пакеті значно зросла. Проблеми виникли з кириличними шрифтами через особливості їх кодування (розташування в таблиці кодування) і написання. Основна проблема при створенні україномовних документів в $\text{\LaTeX}$ – це мале число якісних шрифтів з підтримкою кирилиці. Створені пізніше пакети $\text{\LaTeX}2_{\epsilon}$ та $\text{\TeXLive}$ 2013 частково вирішує цю проблему, а розроблені пакети $\text{\XeTeX}$ та $\text{\XeLaTeX}$, добилися повного розв'язання мовних шрифтових проблем, і все ж повністю не вирішили задачу верстки з урахуванням національних особливостей оформлення тексту: використання правил переносу, різних символів (№, лапки, дефіс, тире та ін.). Не вирішили, а навчилися обходити різними хитрощами ці складності при верстці тексту. Але все перераховане виявилось тільки «верхівкою айсберга». З версткою дитячої літератури все виявилось значно складніше. І виявилось це зовсім з несподіваного боку.

В Україні дитяча література виділена в самостійний комплекс за ознакою читацької адреси, причому категорія читацької адреси органічно пов'язана з категорією цільового призначення твору літератури. Дитяча література спеціально створюється в розрахунку на певну вікову категорію читачів, з урахуванням специфіки дитячого сприйняття як сенсу тексту, який викладається, так і текстового оформлення сторінки. При підготовці видань для дітей необхідно враховувати фізіологію розвитку дитини.

Йдеться про поліграфічне виконання продукції, яке повинно відповідати певним вимогам і жорстко регламентується низкою документів, що мають обов'язковий характер для видавничих організацій та друкарень, наприклад: СОУ 18.1-02477019-11: 2014. (Поліграфія. Видання для дітей. Загальні технічні вимоги), СанПіН 2.4.7.960-00 (Вимоги до книжкових видань для дітей), ОСТ 29.127-2002 (Видання книжкові та журнальні для дітей і підлітків) і ін. Ці документи розроблені за участю Асоціації підприємств, об'єднань і організацій поліграфічної промисловості, лікарів, психологів і педагогів і визначають нормативи видань для дітей дошкільного, молодшого, середнього та старшого (підліткового) шкільного віку.

До технічного регулювання відповідно до перерахованих раніше документів відносяться у видавничій продукції параметри барвистого оформлення ілюстрацій, шрифтового оформлення, прийоми оформлення текстів і окремих частин тексту в залежності від виду видання, обсягу тексту одноразового прочитання, віку користувача і відповідно до фізіологічних особливостей органів зору дітей і підлітків. І ці вимоги не завжди збігаються, а іноді і входять в протиріччя, з існуючими і частково реалізованими в різних макропакетах верстки AMSTeX , $\text{L}^{\text{A}}\text{TeX2}_{\epsilon}$, TeXLive , LuaTeX , $\text{X}_{\text{Y}}\text{TeX}$ або $\text{X}_{\text{Y}}\text{L}^{\text{A}}\text{TeX}$ загальних, національних та інтернаціональних особливостей оформлення текстів україномовних поліграфічних видань.

Як відомо, $\text{L}^{\text{A}}\text{TeX}$ побудований за принципом автоматичного виконання всіх друкованих вимог і норм, які закладені в макропакет видавничої системи. Як показало проведене дослідження $\text{L}^{\text{A}}\text{TeX}$ у самій сучасній програмі верстки сьогодні повністю відсутні макропакети, які реалізують будь-які специфічні вимоги україномовних регламентуючих документів по виданню дитячої та юнацької літератури, що істотно ускладнює процес верстки подібної друкованої продукції і змушує відмовитися видавців від $\text{L}^{\text{A}}\text{TeX}$. Але вихід є: потрібно самому писати макропакет для цих завдань. І це цілком можливо. Пакет є відкритим і поширюється безкоштовно.

Даний матеріал є наслідком виконання дипломного проекту.